Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Visienota lokaal onroerenderfgoedbeleid

20 mei 2021

Vlaanderen
is erfgoed

Piet Geleyns

Vooraf

- IOED = erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst
- OEG = erkende onroerenderfgoedgemeente
- OE = agentschap Onroerend Erfgoed

Vlaanderen
is erfgoed

Agenda

1. Aanleiding
2. Kernidee
3. Bespreking zes operationele thema's
4. Rol IOEDs?
5. Financiering van OEGs en IOEDs
6. Adviezen SARO, VVSG en NOE
7. Implementatietraject

Vlaanderen
is erfgoed

Aanleiding (1/4)

Onroerend Erfgoed = historisch gezien een eerder centrale bevoegdheid, maar lokale besturen komen steeds meer op het terrein:

- Zelf inventariseren (vb. Koksijde, 2008; Halle, 2009; …)
- Gemeentelijke premies (vb. Brugge; Sint-Truiden; …)
- Aandacht voor onroerend erfgoed via instrumentarium ruimtelijke ordening, bijv.
    - beoordeling omgevingsvergunning
    - RUP/erfgoedlandschap
    - stedenbouwkundige verordening

Vlaanderen
is erfgoed

Aanleiding (2/4)

OE-decreet introduceerde in 2015 twee instrumenten om lokale betrokkenheid te verhogen:

- Erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst
  >> succesverhaal: 208 gemeenten lid van 30 IOEDs
- Erkende onroerenderfgoedgemeente
  >> blijven wat achter: 22 OEGs
  →opvallend: verschillende steden met goed uitgebouwde OE-dienst stappen niet in

Vlaanderen
is erfgoed

Aanleiding (3/4)

Visienota ambieert bijsturing op vlak van OEGs

→ Streefdoel: alle kunststeden en andere centrumsteden moeten een erkenning willen aanvragen

Vlaanderen
is erfgoed

Aanleiding (4/4)

Ook bij IOEDs is correctie op zijn plaats:

- Grote variatie in opgenomen takenpakket
- Subsidiëring stimuleert (onbedoeld) kleine IOEDs → gemiddelde grootte vandaag: zeven gemeente/IOED (maar: meerdere IOEDs met minder dan vijf gemeenten)
- Betrokkenheid besturen verschilt sterk (vb. gemeenten die niet bijdragen)

Vlaanderen
is erfgoed

Kernidee (1/3)

De zorg voor ons onroerend erfgoed is een gedeelde verantwoordelijkheid voor het Vlaamse en het lokale bestuursniveau

→ OEGs en IOEDs als bevoorrechte partners van Vlaanderen:

- meer verantwoordelijkheid opnemen
- meer instrumenten en ondersteuning van Vlaanderen

Vlaanderen
is erfgoed

Kernidee (2/3)

- Verhogen van bewustzijn en betrokkenheid van lokale besturen
- Efficiënte(re) inzet van middelen
- Effectiviteit: het resultaat telt, niet wie ervoor verantwoordelijk is
- Maximaal gebruik maken van de sterktes van de verschillende bestuursniveaus

Vlaanderen
is erfgoed

Kernidee (3/3)

Kernidee uitgewerkt in zes operationele thema's

- Voorbereiden Vlaams OE-beleid
- Monitoren en Evalueren Vlaamse OE-beleid
- Behandelen van toevalsvondsten
- Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen
- Beschermen
- Handhaving

+ ook uitspraken over rol IOEDs, en over financiële ondersteuning voor OEGs en IOEDs

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 1: Voorbereiden Vlaams OE-beleid (1/2)

	Vandaag	>> Visienota
Voorbereiding beleidsnota	Vlaanderen	Vlaanderen, in samenspraak met OEG/IOED/andere lokale besturen
Opmaak beleidsaanbevelingen en regelgevingsvoorstellen	Vlaanderen	Vlaanderen, met input van OEG/IOED
Rapportering over uitvoering beleidsnota	Vlaanderen	Vlaanderen + Rapportering OEG/IOED mee in BBT

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 1: Voorbereiden Vlaams OE-beleid (2/2)

Pro:

- OEGs/ IOEDs/ andere lokale besturen op structurele basis betrekken
- Vlaams onroerenderfgoedbeleid houdt zichtbaar rekening met lokale noden
- OEGs en IOEDs dragen bij aan realisatie Vlaamse beleidsdoelstellingen

Uitdaging:

- Samenwerken <> potentieel groot aantal lokale partners
- Evenwicht tussen inspraak en zeggenschap
- Lokale besturen moeten doelstellingen mee opnemen

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 2: Monitoren en evalueren Vlaams OE-beleid (1/2)

	Vandaag	>> Visienota
Bepalen van indicatoren en thema's voor komende jaren	Vlaanderen	Vlaanderen, in samenspraak met OEG/IOED/VVSG
Methodologie	Vlaanderen	Vlaanderen
Verzamelen van cijfers	Vlaanderen	Vlaanderen + OEG + IOED + VVSG
Bundelen van metingen & verspreiden van resultaten	Vlaanderen	Vlaanderen

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 2: Monitoren en evalueren Vlaams OE-beleid (2/2)

Pro:

- Betere data-collectie
- Benchmarken wordt mogelijk

Uitdaging:

- Procedure en ondersteunende tools voorzien om met lokale besturen samen te werken
- Niet alle lokale besturen zijn vandaag waarschijnlijk klaar om nauwkeurig(er) cijfers te verzamelen

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 3: Behandelen van toevalsvondsten (1/2)

	Vandaag	>> Visienota
Uniek meldpunt	Vlaanderen	Vlaanderen
Archeologisch onderzoek	Vlaanderen	Vlaanderen of OEG → *Facultatief, maar consequente keuze voor hele bestuursperiode*
Deponering archeologisch ensemble	Vlaanderen	Vlaanderen of OEG *(indien zij het onderzoek gedaan hebben)*

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 3: Behandelen van toevalsvondsten (2/2)

Pro:

- OEG kan eigen expertise inzetten en uitbreiden
- Valoriseren & verder ontwikkelen lokale kennis
- OEG kan publiekswerking opzetten

Bedenking:

- Beperkte frequentie (75 toevalsvondsten/jaar)
- Erkende archeoloog noodzakelijk (intern/uitbesteed)
- Financiële kost verbonden aan onderzoek

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 4: Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen (1/6)

WETENSCHAPPELIJK INVENTARISEREN	Vandaag	>> Visienota
Inventaris Bouwkundig Erfgoed (IBE)	OEG + andere Lokale Besturen → *Facultatief*	OEG + andere Lokale Besturen → *Facultatief*
Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde (IHBE)		
Inventaris Historische Parken & Tuinen (IHPT)		
Landschapsatlas	Vlaanderen	Vlaanderen
Inventaris Archeologische Zones (IAZ)		

STATUS-QUO

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 4: Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen (2/6)

Aandachtspunten:

- Koppeling aan planning beschermingen (zie verder)
- Gezamenlijke ontsluiting via te realiseren centrale databank is een absolute prioriteit
- Vlaanderen ondersteunt lokale besturen inhoudelijk én technisch bij het inventariseren

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 4: Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen (3/6)

VASTSTELLEN VAN INVENTARISSEN	Vandaag	>> Visienota
Vlaanderen	IBE IHBE IHPT Landschapsatlas IAZ	Landschapsatlas IAZ
OEG		IBE IHBE IHPT → *Facultatief*

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 4: Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen (4/6)

- Door Vlaanderen vastgestelde inventarissen blijven gelden zolang een OEG geen eigen vaststelling doet → Vaststelling O-VL & W-VL versneld afronden
- Lokaal vaststellen niet noodzakelijk op zelfde manier als Vlaanderen nu
- Het is wenselijk om op één plaats overzicht te houden van alle (lokaal) vastgestelde items

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 4: Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen (5/6)

BEHEER VAN VASTGESTELD ERFGOED	Vandaag	>> Visienota
Rechtsgevolgen	exclusief bepaald op Vlaams niveau uniform voor heel Vlaanderen	OEG kan vaste set rechtsgevolgen koppelen aan zelf vastgestelde inventarissen → *Facultatief* Vlaanderen kan generiek rechtsgevolgen bepalen voor de Landschapsatlas, IAZ en GGA-kaart
Instrumenten voor Lokale Besturen	Verordening, RUP/BPA, erfgoedlandschappen	Verordening, RUP/BPA, erfgoedlandschappen + Extra instrument(en) voor beheer vastgesteld erfgoed → *Facultatief*

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 4: Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen (6/6)

Beheer van vastgesteld erfgoed:

→ Aanvullende rechtsgevolgen zullen verschillen van gemeente tot gemeente. Mits duidelijke en volledige ontsluiting van informatie, bijv. via geoloket, is dat aanvaardbaar

Studie ‘doelmatigheid vaststelling’ niet onbelangrijk om inzet rechtsgevolgen en verantwoordelijkheid uit te klaren

Thema 5: Beschermen (1/4)

Beschermen heeft het ‘Vlaams niveau’ als uitgangspunt, daarom ook behouden als Vlaamse bevoegdheid

Daarbij prioriteit aan thematische beschermingsaanpak:

- Zowel voor het aanvullen van het beschermd bestand (opvullen van lacunes);
- Als voor de evaluatie van het beschermd bestand.

Maar lokale niveau kan een grote bijdrage leveren

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 5: Beschermen (2/4)

	Vandaag	>> Visienota
Thema's & planning bepalen	Vlaanderen	Vlaanderen + OEG/ IOED
Inhoudelijk onderzoek	Vlaanderen (+ lokale partner)	Vlaanderen + Lokale Besturen → *Facultatief*
Voorstel van selectie	Vlaanderen	Vlaanderen + OEG/ IOED
Doorlopen procedure	Vlaanderen + Lokale Besturen	Vlaanderen + Lokale Besturen

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 5: Beschermen (3/4)

Pro:

- Lokale kennis en nabijheid maximaal gebruiken
- Lokale besturen betrekken zodat ze bij het beheer van beschermd erfgoed en van zijn omgeving er meer rekening mee houden

Uitdaging:

- Samenwerken <> potentieel groot aantal lokale partners
- Evenwicht tussen inspraak en zeggenschap
- Werklast verbonden aan voorbereiden bescherming

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 5: Beschermen (4/4)

VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE VOLGENDE TAKEN M.B.T BESCHERMD ERFGOED LIGT BIJ…	Vandaag	>> Visienota
Goedkeuring beheersplan	Vlaanderen	Vlaanderen
Toelating niet-verg.plichtige handelingen	OEG	OEG
Adviezen verg.plichtige handelingen	Vlaanderen	Vlaanderen
Adviezen gemeentelijk RUP	Vlaanderen	Vlaanderen
Adviezen MER	Vlaanderen	Vlaanderen
Toelating archeologisch onderzoek (wetenschappelijke vraagstelling)	Vlaanderen	Vlaanderen
Opstart OERP	Vlaanderen	Vlaanderen
Goedkeuring OERP	Vlaanderen	Vlaanderen

STATUS-QUO

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 6: Handhaving (1/2)

	Vandaag	>> Visienota
Compliance promotion: preventie, sensibiliseren en proactieve controle	Vlaanderen + IOED/OEG → *Facultatief*	Vlaanderen + Lokale Besturen → *Facultatief*
Zachte handhaving (verbalisant onroerend erfgoed)	Vlaanderen + Lokale Besturen → *Facultatief*	Vlaanderen & OEG + Andere Lokale Besturen → *Facultatief*
Harde handhaving (inspecteur onroerend erfgoed)	Vlaanderen + Lokale Besturen (beperkt)	Vlaanderen + Lokale Besturen (beperkt) + te onderzoeken: complementaire rol voor OEG

Vlaanderen
is erfgoed

Thema 6: Handhaving (2/2)

Pro:

- Complementariteit uitspelen – vb. nabijheid betekent dat lokale besturen korter & sneller op de bal kunnen spelen
- Visienota houdt rekening met verschillende ambities van lokale besturen op vlak van handhaving

Bedenking:

- Link met globale handhavingsbeleid binnen Omgeving
- Nood aan platform waar alle handhavingsactoren informatie kunnen uitwisselen
- Te onderzoeken: wat met OEGs, die meer willen doen? (vb. gemeentelijke inspecteur OE, …)

Vlaanderen
is erfgoed

Rol IOEDs?

Verder inzetten op sensibiliseren, draagvlakontwikkeling, …

+ visienota positioneert IOEDs ook nadrukkelijk als ondersteuning van lokale besturen, en zeker OEGs die nu bijkomende taken/ verantwoordelijkheden krijgen

Maar: inzetten op schaalvergroting & versterken bestuurskracht (cf. project Regiovorming)
→ inschatting: 25 IOEDs voor heel Vlaanderen

Vlaanderen
is erfgoed

Financiering van OEGs en IOEDs

Uitgangspunt visienota: budget-neutrale operatie (€3,7 MIO)

Structurele subsidie voor erkende OE-gemeente en IOED, gebaseerd op:

- een vast bedrag, o.b.v. eerder constante parameters
- een variabel bedrag, o.b.v. opgenomen taken

(+ verhoogde structurele subsidie tijdens opstartfase IOED)

Daarnaast ook projectmatige financiering voor erkende OE-gemeente en IOED onderzoeken

Vlaanderen
is erfgoed

Adviezen SARO, VVSG en NOE (1/6)

Algemene teneur: positieve evolutie naar samenwerking en partnerschap <> nog veel vragen en onduidelijkheden

Andere bedenkingen:

- Uitgebreider takenpakket, maar “in dienst van Vlaanderen”
- Onvolledige oefening – geen “volwaardige ontvoogding”
- Niet altijd coherente keuzes
- Financiering is vraagteken
    - Vertrekken van werklastmeting
    - Genoeg geld??? → Budgetten mee doorgeven!

Tegenstrijdige meningen over vaststellen & rechtsgevolgen!

Vlaanderen
is erfgoed

Adviezen SARO, VVSG en NOE (2/6)

	SARO	VVSG	NOE
Voorbereiden Vlaams OE-beleid	👍	👍 → evenwaardig partnerschap	👍 → volwaardige stem geven!
Monitoren Vlaams OE-beleid	👍 Maar: “intelligente monitoring”	Moet ook helpen om lokale visie/beleid te ontwikkelen	Lokale besturen/ IOEDs consequent stem geven Ook in dienst van lokale visieontwikkeling
Toevalsvondsten	Quid autonomie, wanneer IAZ bij Vlaanderen blijft?	👍, maar OEG moet taak terug kunnen geven Potentieel grote financiële impact	Budget ook deels overdragen! OEG moet dan ook AZ kunnen vaststellen → Misschien beter: samenwerking OEG/OE optimaliseren?

Vlaanderen
is erfgoed

Adviezen SARO, VVSG en NOE (3/6)

	SARO	VVSG	NOE
Wetenschappelijk inventariseren	Centrale DB 👍 voor gezamenlijk beheer!	Werklast onduidelijk	Centrale DB 👍 Ook lokale expertise AZ & landschappen gebruiken!
Inventariseren: vaststellen & rechtsgevolgen	👎 Quid administratieve/ financiële last? Situatie verschillend van gemeente tot gemeente! Welke rechtsgevolgen → Quid lopende evaluatie? Nieuw instrument???	👍 dat OEG kan sturen, maar quid relatie tot VCRO?	👍 Quid vaststelling bij niet-OEGs??? Ook landschapsatlas en IAZ lokaal laten vaststellen! Nauw overleg over nieuw instrument & set rechtsgevolgen

Vlaanderen
is erfgoed

Adviezen SARO, VVSG en NOE (4/6)

	SARO	VVSG	NOE
Beschermen	👍 Planning & thema's samen bepalen Vlaams niveau bewaken!	Andere lokale besturen niet uit het oog verliezen	Werklast nt afschuiven Thematisch + dringende dossiers! Afstemmen over opheffen bescherming
Beheer beschermd erfgoed	👍 → Inzetten op goede dialoog (cf. toelatingen)		Inconsequente taak-verdeling (beheersplan, toelating <> premie, …)
Handhaven	👍 samen inzetten op compliance promotion In complementariteit, door wie beheer opvolgt 👍 Kennisdelingsplatform	Nood aan gedifferentieerd Vlaams beleid rond harde handhaving	Nood aan gedifferentieerd Vlaams beleid rond harde handhaving

Vlaanderen
is erfgoed

Adviezen SARO, VVSG en NOE (5/6)

	SARO	VVSG	NOE
Financiering	Meer lokale bevoegdheden impliceert evenredige overdracht van middelen	Onderbouwde en structurele basis-financiering is nodig 👍 financiering voor OEGs Grotere IOEDs = groter takenpakket Voorziene budget zal onvoldoende zijn	Extra taken, professionaliseren, … → maar: moet haalbaar zijn! Werklastmeting ontbreekt! Lokale en Vlaamse middelen → “degelijke Vlaamse ondersteuning” Ruimte voor indexering Schaalvergroting IOEDs → geen besparing (meer mensen/middelen nodig) Schaalvoordeel synergie andere IGS eerder beperkt

Vlaanderen
is erfgoed

Adviezen SARO, VVSG en NOE (6/6)

	SARO	VVSG	NOE
Projectmatige financiering	👍		👍 Bijv. geografische inventarisatie stimuleren
OE als coach	👍		👍 → steunpunt zoals FARO? Quid dubbele rol 'toezicht <> coach'???

Vlaanderen
is erfgoed

Implementatietraject (1/5)

Inhoud verduidelijken (gespreksrondes)

18 mei 2021

Politieke validatie

Juli 2021

Augustus 2021

Implementatie:

- Regelgeving aanpassen (OE-decreet >> OE-besluit)
- Processen aanpassen/ ontwikkelen
- IT-tools
- …

1/1/2023 (BBC)

Implementatietraject (2/5)

Infosessie 18 mei:

- Start participatief traject met lokale besturen
- Idee om alle 300 gemeenten te informeren, en niet louter de 6x5 aangewezen vertegenwoordigers
- Inhoud:
  - Traject met thematische WG situeren
  - Verwachtingen-management: consulteren, niet (mee) beslissen
  - Denkstof meegeven (→ input bezorgen aan vertegenwoordigers lokale besturen)

Vlaanderen
is erfgoed

Implementatietraject (3/5)

Gespreksrondes – thema's:

1) Voorbereiden & evalueren van Vlaams OE-beleid
2) Toevalsvondsten
3) Inventariseren, vaststellen & rechtsgevolgen
4) Beschermen
5) Handhaving
6) Financiering OEGs en IOEDs

Vlaanderen
is erfgoed

Implementatietraject (4/5)

Gespreksrondes - aanpak:

- Kleine groep (ca 8 mensen, max. 3 van OE)
- Online
- Op voorhand bezorgt OE een inleidende nota:
  - Hernemen relevante passages Visienota
  - Andere aandachtspunten & achtergrondinfo
  - Kernvragen of eerste voorstellen vanwege OE

Vlaanderen
is erfgoed

Implementatietraject (5/5)

Gespreksrondes - aanpak:

- Na overleg: verslag dat ook met achterban gedeeld kan worden → feedback binnen afgesproken termijn wordt meegenomen in rapport aan minister

Vlaanderen
is erfgoed

Agentschap
Onroerend
Erfgoed
Dank U
Vlaanderen
is erfgoed